

Paradicsomot a politikusokra!

HOGYANOK ÉS MIÉRTEK
MAGYARÁZZA ILOSVAI
DÁNIEL

Mindenki számára ismerős lehet a jelenet: a beszédet tartó népszerűtlen politikus a tömeg eljénzés helyett fújólással és paradicsomdobálással „jutalmazza”. Nem véletlen: a túlrejt paradicsom talán a legjobb „nemfegyver” – kifejezi az emberben gyűlő dühöt a látottak-hallottak iránt, sebet mégis legfeljebb az érintett ruháján és megbecsülésén ejt. Mégis, a nyilvánvaló szimbolika ellenére – vagy épp amiatt? – nehezen mondjuk meg, mikor történt hasonló esemény az euroatlanti politikai szintéren. Nem lehetnek ősi gyökerei, hiszen a paradicsom az Újvilágból származik, a 16. században jelent csak meg Európában – de ezután is még évszázadok teltek el, míg legismertebb és személyes véleményem szerint legjobb felhasználási módjait az olasz gasztronómiában felfedezték a 19. században. Mi áll tehát ennek az oly jól ismert képek a hátterében? Ennek járunk kicsit utána.

Napjainkban már szokatlannak, sőt, kulturálatlannak számít, ha valaki egy nyilvános előadásra a tapson kívül bármilyen visszajelzést ad. Viharos sikerű színházi előadásokon el-elhangzik néhány elismerő füttyszó, ám sokszor ezekre is inkább lenézően gondolunk. Politikai beszédek kapcsán pedig hamar agresszióba csaphat át, ha bárki nemtetszésének adja jelét – gondoljunk csak a 2016. október 23-i eseményekre, ahonnan egy neves történész is vérző fejjel távozott az összegyűltek támadása nyomán. Ám ez meglehetősen modern fejlemény: a legikonikusabb beszámoló arról, hogy egy nyilvános fellépőt paradicsommal dobáltak meg, a The New York Times-ban jelent

meg 1883-ban! Az akkori tudósítás egy félresikerült artistamutatványról számol be, ahonnan az előadó John Ritchie-nek végül menekülnie is kellett, miután előbb egy paradicsom szaltó közben, a trapézon pedig egy romlott tojás találta el – pont a szeme között. Az eset remekül mutatja, hogy eleink mennyire nem voltak szemérmesek a véleményük kifejezése kapcsán: sőt, ezt szinte állampolgári kötelességüknek tekintették, mint az ókori görögök a színházba járást.

Ezzel vissza is jutunk az ókorba, ahol az első dokumentált esetet találjuk az ételdobálásra: Krisztus után 63-ban a későbbi római császárt, Vespasianust dobálták meg takarmányövényekkel az észak-afrikai Hadrumentumban a kormányzásával elégedetlenek, ahogy ezt Suetonius megörökítette. Ezzel nem csak a Flaviusz-dinasztiában lett ő az első, hanem valószínűleg az étellel megdobált politikusok között is. Igen messzire nyúlnak tehát az ételdobálás gyökerei, bár a fent említett okokból a fő fegyvernemek sokáig nem a paradicsom, hanem a záptojás és egyéb romlott ételek voltak. Valószínűleg Shakespeare Globe-jában is ezek jelentették a legnagyobb veszélyt a színészekre, annyira, hogy egyes elméletek szerint a drámaírónak a komolyabb jeleneteit két komikus vagy erőszakos jelenet közé, mint egy szendvics két fele közé kellett helyeznie, hogy megőrizze a nyugalmat a nézők soraiban. Hiába: a verekedés legalább olyan jó multság, mint a színház!

A paradicsom végül a 19. században terjedt el az európai és amerikai konyhákban, és ezzel párhuzamosan a nyilvános előadásokon is. A későbbi pápai cenzor, Giuseppe Belli írta egy 1838-as verse végén: „Isten mentsen meg minket a paradicsomoktól!” Nem tudjuk, imája meghallgatásra talált-e, ám bizonyára nem volt alaptalan a kérés. A század Amerikájában nem számított kirívónak egy politikai gyűlésen, de még egy színházi előadáson sem, ha egyesek egy kosár romlott gyümölcscsel jelentek meg és rövidesen fel is használták muníciójukat. De a Brit-szigeteken azt is feljegyezték, hogy metodisták üldözésének bevett



módja volt a tojásdobálás. Ez ma már nem jellemző, a tengerentúl még mindig sokkal vehemensebben fejezik ki magukat az emberek: csak 2000 óta 26 hasonló „támadás” történt közéleti személyiségek ellen, míg Európában nagyjából 12.

Végül nem mehetünk el szó nélkül a valenciai Bunolban évente megrendezett la Tomatina fesztivál mellett sem. Ezt hagyományosan 1945-ig vezetik vissza, az eredete mégis bizonytalan: zöldségkereskedelmi leszámolás, utcai zavargás vagy a város védőszentjének tisztelete? A lényege viszont változatlan: augusztus utolsó szerdáján több ezren összegyűlnek a városban, hogy egy órán keresztül paradicsommal dobálják egymást. Néhány éve annyian érkeztek a fesztiválra, hogy belépőt kellett bevezetniük a létszám korlátozására és a körülbelül 150 000 kg paradicsom beszerzésére. A helyiek eddig ellenálltak minden beszüntetési kezdeményezésnek, ám a 21. században kérdés, hogy megengedhetünk-e magunknak ekkora ételpazarlást.

Ahogy az előbbieken láttuk, a tiltakozás

és ellenszenv kifejezésének módjai folyamatosan változtak a történelem során, még ha az ételdobálás tartósan meg is maradt. Ha valamit tanulhatunk ezügyben eleinktől, az talán ez: merjünk véleményünknek hangot adni – mindig kulturáltan. A véleménynyilvánításnak nem csak szóbeli műfajai vannak: ezeket gyakorolni van lehetőségünk, és ha kicsit továbbmegyünk: állampolgári kötelességünk is. Adja Isten, hogy ne kerüljünk a romlott tojások céltáblájába, mégis: legyünk olyan igehirdetők, akik, ha kell, ilyen erős érzelmeket váltanak ki a hallgatóságukból!